

УДК 351.851

Тур О.М.

кандидат економічних наук

Шосткінського інституту Сумського державного університету

Новикова І.В.

кандидат економічних наук

Шосткінського інституту Сумського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ ЄС У РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено стан та потенціал розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. Проаналізовано сучасний стан розвитку електронного урядування на національному, обласному, регіональному та місцевому рівнях. Запропоновано низку заходів щодо подальшого розвитку електронного урядування, що ґрунтуються на європейській моделі розвитку інформаційного суспільства.

Ключові слова: електронне урядування, інформаційно-комунікаційні технології, розумне місто, адміністративні послуги, інформаційне суспільство.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы состояние и потенциал развития информационно-коммуникационных технологий в Украине. Проанализировано современное состояние развития электронного управления на национальном, областном, региональном и местном уровнях. Предложено ряд мер по дальнейшему развитию электронного управления, основанных на европейской модели развития информационного общества.

Ключевые слова: электронное управление, информационно-коммуникационные технологии, умный город, административные услуги, информационное общество.

ANNOTATION

The article analyzes the state and potential of the development of information and communication technologies in Ukraine. The current state of e-governance development at the national, regional, and local levels is analyzed. A number of measures have been proposed for the further development of e-governance, based on the European model of information society development.

Key words: e-government, information and communication technologies, smart city, administrative services, information society.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Динамічний розвиток світової економіки та науково-технічний прогрес за останнє десятиріччя заклали основи для переходу від індустріального виробництва до інформаційного суспільства. Сьогодні без розвитку інформаційних технологій неможливо уявити прогрес суспільства та економіки.

Системне бачення шляху для подальшого розвитку економіки в інформаційному суспільстві можуть сформувати лише державні органи влади, саме з них у всіх країнах світу, зокрема і в країнах ЄС, починається розбудова інформаційного суспільства. Отже, до інформаційного суспільства має зробити перший крок саме держава з її органами управління: забезпечити гідний рівень освіти, достатній для розуміння та використання новітніх інформаційних технологій; створити базу для розвитку електронного урядування (сформувати мережеву структуру

інформаційних технологій); поширити інформаційні технології в усі сфери суспільства для забезпечення високого рівня життя населення та ефективного функціонування економіки країни.

Згідно з більшістю здійснених досліджень, електронне урядування має велике значення у забезпеченні продуктивності уряду та є трампліном до переходу в еру інформаційного суспільства.

Актуалізація питань організації електронного урядування під час переходу до інформаційного суспільства вимагає комплексного дослідження передумов поширення інформаційних технологій та формування механізмів управління міським і регіональним господарством за допомогою інформаційних технологій в Україні. Особливо цінним може виявитися досвід європейських країн, які вже тривалий час здійснюють послідовну політику щодо впровадження в життя електронного урядування як на місцевому, так і на національному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Особливості здійснення електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях у ЄС та Україні розкрито в роботах О.В. Загвойської [3], Є.І. Нагорного [1], С.К. Полумієнко [2], Л.Ю. Сагер [1], Л.О. Сигиди [1], С.А. Чукут [5] та ін. Проте залишаються недостатньо розкритими питання переходу до нового механізму електронного урядування в Україні на місцевому та регіональному системних рівнях на принципах електронного урядування країн ЄС.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Отже, метою статті є дослідження розвитку інформаційних технологій та їх використання в електронному урядуванні містами і регіонами України в умовах євроінтеграції.

Завданнями даної статті є:

- дослідження стану використання інформаційних технологій у наданні адміністративних послуг громадянам України;
- пропозиції щодо переходу від наявного механізму реалізації електронного урядування в Україні до механізму електронного урядування, що базується на принципах ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Кожна розвинена країна світу, у

тому числі й такі країни Європейського Союзу, як Німеччина, Франція, Нідерланди, Іспанія та ін., у розвитку електронного урядування мала загальні проблеми, але їх вирішення вимагали уніфікованих підходів. До таких загальних проблем розвитку електронного урядування належить гетерогенний ІТ-ландшафт України. Така проблема, зокрема, була характерна й для Німеччини 2002–2005 рр. [3].

Кожен регіон України має свої ІТ-рішення щодо провадження електронного урядування. Досить широко використовуються власні веб-портали для надання адміністративних послуг, що не пов'язані з національними. Кожне місто та регіон намагаються впроваджувати у практику електронного урядування сервіси розумних міст, як власні, так і існуючі розробки ІТ-фірм в Україні (наприклад, www.rozumnemisto.org). Проте єдиної стратегії впровадження та поширення електронного урядування досі в країні не існує, що призводить до впровадження дорогих ізольованих технічних рішень, а це поглиблює диференціацію розвитку країни і погіршує доступ громадян до адміністративних послуг та інформації.

Зокрема, проблемою розвитку електронного урядування в Україні є відсутність єдиного адміністративного центру на національному рівні, з якого можна було б отримати загальну інформацію про адміністративні послуги, які надають державні органи влади для населення країни.

Для вирішення такої проблеми уряд Німеччини впровадив програму *BundOnline 2005*, яка передбачала створення єдиного веб-порталу для доступу до адміністративної інформації та послуг. Сьогодні такий портал у Німеччині надає інформацію трьома мовами: німецькою, англійською та російською (для емігрантів, що погано знають німецьку мову). Зокрема, для забезпечення комплексного електронного урядування на місцях (в округах та муніципалітетах) урядом Німеччини було запроваджено програму *Deutschland-Online*, що дало змогу налаштувати швидкий обмін інформацією між урядом країни та місцевими адміністраціями щодо надання адміністративних послуг населенню, а також суттєво знизити витрати на впровадження технічних рішень в електронному урядуванні [3].

В Україні такого єдиного веб-порталу не існує, а функціонує низка веб-порталів державних органів влади з єдиним доменним іменем *gov.ua*. Варто зазначити такі державні веб-портали: Верховної Ради України (www.rada.gov.ua) – доступ до законодавства України, інформація про пленарні засідання Верховної Ради, подання електронних петицій тощо; Національного банку України (www.bank.gov.ua) – інформація про фінансові ринки, банкноти України, фінансова статистика тощо; Пенсійного фонду України (www.pfu.gov.ua) – доступ до особистої інформації щодо пенсійного страхування, розрахунок пенсій, надання послуг із розра-

хунку пенсій тощо; Державної служби статистики України (www.ukrstat.gov.ua) – доступ до статистичної інформації про соціально-економічний розвиток країни, аналітичних звітів тощо; Державної служби зайнятості України (www.dcz.gov.ua) – пошук роботи, надання вакансій роботодавцями тощо; Кабінету Міністрів України (www.kmu.gov.ua) – доступ до веб-порталів профільних міністерств, доступ до понад 50 державних служб, відомств, агентств, інспекцій, що забезпечують виконавчу владу в Україні, доступ до профільної інформації міністерств тощо.

Отже, в Україні створена досить розгалужена система державних веб-порталів, що надають громадянам доступ до публічної інформації, адміністративних послуг. Окрім того, існує система електронних державних баз, що полегшує доступ до спеціальної інформації. Перелік основних електронних баз можна побачити на [4].

Досить широкий перелік електронних адрес не дає можливості швидко орієнтуватися громадянину України в пошуку необхідної інформації, адміністративних послуг, і часто простіше звернутися до відповідного державного органу за отриманням такої послуги чи інформації, а це підвищує вартість надання адміністративних послуг, доступ до публічної інформації стає платним для громадян України.

Отже, нагальною потребою для державних органів влади є створення своєрідного веб-центру, з якого можна отримати доступ до будь-якої бази даних чи веб-порталу державного органу. Такий веб-центр дасть можливість швидко обмінюватися інформацією не тільки з громадянами, а й із місцевими адміністраціями, полегшить процес переходу до електронного урядування на місцях. З'явиться можливість спроектувати єдину архітектуру електронного урядування на місцях, що значно здешевить перехід на технології розумних міст.

Наявний механізм електронного урядування в Україні спирається на хаотичну мережу державних веб-порталів та електронних баз. При цьому надання адміністративних послуг та публічної інформації часто надається під час безпосередньої зустрічі громадянина та державного службовця. Надання адміністративних послуг через мережу державних веб-порталів та електронних баз носить обмежений характер та часто зводиться до надання інформації по запитам громадян, наприклад щодо перевірки документів державного зразка, ліцензій, документів, що посвідчують особу.

Отже, подальший розвиток механізму електронного урядування як на національному рівні, так і на місцевому вбачаємо в такому:

– створення єдиної точки доступу до всіх веб-порталів державних органів влади національного рівня, що дасть змогу громадянам України легше орієнтуватися у великій кількості державних служб та швидше знаходити той орган, що надасть відповідну адміністра-

тивну послугу. Єдиний веб-портал також дасть можливість державним органам влади контролювати роботу всіх відомств, служб, агентств, потоки інформації, раціонально перерозподіляти свої ресурси за тими адміністративними послугами, що мають найбільший попит;

– створення єдиних технічних рішень, спрямованих на об'єднання національної IT-мережі з регіональними та місцевими. Такі рішення значно знизять витрати обласних, районних та місцевих органів влади на створення власних IT-мереж, систем «розумних міст». Створені місцеві веб-портали, місцеві бази даних за існування єдиних технічних рішень можуть бути легко інтегровані до національної мережі й обмінюватися необхідними даними, швидко направляти запити на отримання послуг, залучати громадян до прийняття не тільки рішень місцевих, регіональних та обласних органів влади, а й національних;

– забезпечення вільного доступу громадян до веб-ресурсів, баз даних виконавчих, правоохоронних, законодавчих та судових органів влади шляхом реалізації державної програми доступу до безкоштовного Wi-Fi;

– Розвивати електронне урядування виходячи з основних підходів ЄС, яке включає до себе шість основних сфер життєдіяльності [5]: «розумне урядування» – передбачає створення веб-сервісів для надання адміністративних послуг громадянам; «розумне життя» – створення електронної лікарні, єдиного електронного освітнього простору, забезпечення безпеки проживання в місті, регіоні завдяки технічним рішенням; «розумні люди» – можливість подавати електронні петиції, брати участь у житті міста, району, області, можливість пройти дистанційне навчання з електронного урядування; «розумне довкілля» – основана на системі онлайн-спостереження за навколишнім природним середовищем; «розумна мобільність» – безкоштовні зони Wi-Fi, створення зон доступу до державних баз даних для перевірки необхідної інформації про юридичну чи фізичну особу під час оформлення договорів купівлі-продажу, про кандидата під час найму на роботу, про дипломи під час прийняття на навчання тощо; «розумна економіка» – доступ до інформації про ринок товарів та послуг, розвиток підприємництва, ринок праці, рейтинг міста, регіону, області в національному рейтингу соціально-економічного розвитку тощо.

Зазначені заходи не так давно були реалізовані провідними європейськими країнами (Німеччиною, Нідерландами, Іспанією, Грецією тощо), що дало їм змогу суттєво просунутися у розвитку інформаційного суспільства, забезпеченні безпеки проживання громадян у містах, поліпшення соціально-економічного та екологічного стану міст.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження дає змогу констатувати, що

в Україні здійснено немало важливих заходів для організації електронного урядування на національному та місцевому рівнях. Створено розгалужену систему веб-ресурсів із доступом до публічної інформації та отримання деяких адміністративних послуг онлайн. Зокрема, вище згадувався проект «розумне місто» (www.rozumnemisto.org), який удало використав поєднання технічних рішень для забезпечення управління всіма сферами життєдіяльності міста і вже використовується багатьма містами України. Незважаючи на вагомий досягнення у сфері електронного урядування, Україна все ж у розвитку інформаційно-комунікаційних технологій має низькі світові рейтинги [1; 2], а тому державним органам влади України слід реалізувати ще багато заходів на шляху до становлення інформаційного суспільства.

З нашої точки зору, подальших наукових розвідок потребують питання особливостей розроблення та реалізації стратегій розвитку електронного урядування в Україні. Також важливим є дослідження процесів формування механізму електронного урядування з урахуванням українського законодавства у сфері державного управління та євроінтеграційних процесів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Порівняльний аналіз показників інноваційної активності України та інших країн світу / Є.І. Нагорний, Л.Ю. Сагер, Л.О. Сигида. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 7. С. 23–27. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/7.pdf> (актуально на 16.12.2018).
2. Полумієнко С.К. Моніторинг, оцінювання та прогнозування розвитку системи електронного урядування. К.: ФОП Москаленко О.М., 2017. 64 с.
3. Кращі практики впровадження електронного урядування: зарубіжний досвід / за заг. ред. С.А. Чукот, О.В. Загвойської. К., 2010. 144 с. URL: http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Krashhi-praktiki-vprovadzhennya-elektronnogo-uryaduvannya_zarubizhnyi-dosvid.pdf (актуально на 16.12.2018).
4. Перелік електронних інформаційних баз даних державних установ України. URL: <https://www.dzo.com.ua/zorro/registries> (актуально на 16.12.2018).
5. Чукот С.А., Дмитренко В.І. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С. 89–93.

REFERENCES:

1. Nahornyj, Ye. I., Saher, L. Yu., Syhyda, L. O. (2017), "Comparative analysis of indicators of innovative activity of Ukraine and other countries of the world", *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnoho universytetu*, [Online], no. 7, available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-2-2017/7.pdf> (Accessed 16 December 2018).
2. Polumiienko, S. K. (2017), *Monitorynh, otsiniuvannia ta prohnozuvannia rozvytku systemy elektronnogo uriaduvannia* [Moni-

- toring, evaluation and forecasting of e-governance system development], FOP Moskalenko O. M., Kyiv, Ukraine.
3. Chukut, S.A., Zahvoiska, O.V. (2010), *Krashchi praktyky vprovadzhennia elektronnoho uriaduvannia: zarubizhnyi dosvid* [Best practices for implementing e-government: foreign experience], available at: http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Krashhi-praktiki-vprovadzhennya-elektronnoho-uryaduvannya_zarubizhnyj-dosvid.pdf (Accessed 16 December 2018).
 4. Website of the Electronic Shelter "Government Purchase. Online" (2018), "List of electronic information databases of state institutions of Ukraine", available at: <https://www.dzo.com.ua/zorro/registries> (Accessed 16 December 2018).
 5. Chukut, S.A., Dmytrenko, V. I. (2016), "Smart city or e-city: modern approaches to understanding e-government implementation at the local level", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 13, pp. 89-93.

Tur O.M.

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economics and Management,
Shostka Institute of Sumy State University*

Novykova I.V.

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer of Economics and Management,
Shostka Institute of Sumy State University*

PECULIARITIES OF IMPLEMENTATION OF THE EU EXPERIENCE IN DEVELOPMENT OF THE ELECTRONIC GOVERNMENT IN UKRAINE

The article provides a brief overview of the state of development of e-governance in Ukraine and the EU. The main tendencies of e-government development in the EU countries are outlined; the main problems encountered by the EU countries in the development of e-governance are analysed. The research on the development of information and communication technologies in Ukraine is carried out and it is found that their development has a similar character with the initial stages of development in the EU countries. In particular, the penetration of information and communication technologies in the provision of administrative services is chaotic. E-government in Ukraine is represented by a system of government web portals and electronic databases, which mainly provide the provision of public information on requests, the issuance of electronic petitions, and very limited administrative services. A wide list of web resources complicates citizens' orientation in finding the necessary information or obtaining an administrative service. In addition, disparate government web portals are difficult to integrate into e-government in regions and cities. The spread of e-government in the regions and cities occurs through the introduction of "smart cities" web portals with their own technical solutions or proposed teams of developers of such web portals. The heterogeneous IT landscape of Ukraine complicates the spread of e-government technologies in regions and cities and causes the appearance of expensive technical solutions. The article proposes a series of measures for the further development of e-government, based on the European model of the development of the information society. In particular, there is an urgent need for the association of state-owned web-portals in order to provide citizens of the country with a single point of access to the web resources of state authorities. Also, it is expedient to develop a Wi-Fi network with free internet access, which will allow receiving online services of state authorities without interruption. Also, from our point of view, we see the development of unified technical solutions for integrating local web portals with the national ones and ensuring their further development in the conditions of European integration.